

niser une association utile au progrès des études, ouvre des concours, fait préparer à ses frais pour l'éducation de la jeunesse une collection des classiques de l'antiquité!" Τελευταῖον ἀκόμη ὁ σοφὸς Weil, ὁμιλῶν περὶ τῆς ἐκδόσεως τῶν Ἑλλήνων ποιητῶν καὶ συγγραφέων καὶ ἰδίως τῶν Φοινισσῶν τοῦ Εὐρυπίδου ἐν τῷ „Journal des savants" παρίστησι ταύτην une oeuvre vraiment nationale qui fait le plus grand honneur au Syllogue de Constantinople et en particulier à Mr. Christaki Zographos, dont la noble générosité s'inspire d'un zèle ardent pour le progrès de l'instruction parmi ses compatriotes. Ὁ δὲ Christ ἔγραφε τῷ Συλλόγῳ „παντὸς ἐπαίνου ἀξία ἐστὶν ἡ ἐλευθεριότης καὶ γενναιοδωρία τοῦ Κ<sup>ου</sup> Χρηστάκη Ζωγράφου, ἣν θαυμάζω ἔτι μᾶλλον, ἐπειδὴ σπανιώταται τοιαῦται ἐνθαρρύνσεις τῶν ἐπιστημῶν

φαίνονται παρ' ἡμῖν· ἐνταῦθα ἔχουσι τὰ τοιαῦτα μονοπώλιον οἱ ἡγεμόνες μόνον· οἱ ἰδιῶται ὅμως καὶ αὐτοὶ οἱ πλουσιώτατοι νομίζουσιν ὅτι ἱκανὰ πράττουσιν ἀγοράζοντες μόνον τὰ βιβλία τῶν συγγραφέων, δι' ὃ καὶ ἡ δωρεὰ τοῦ Κ<sup>ου</sup> Χρηστάκη Ζωγράφου ἐστὶν ὄντως βασιλική·"

Καθ' ὅλου δὲ εἰπεῖν δὲν παρέρχεται ἔτος ἐν ᾧ νὰ μὴ γίνηται ὑπὲρ τῶν φιλομούσων μεγαλοδωρεῶν τοῦ Χρηστάκη Ζωγράφου εὐφημος λόγος καὶ ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Ἀμερικῇ. Τὰ περικαλλῆ μνημεῖα, ἅπερ ἀνήγειρεν εἰς τὰς Ἑλληνίδας Μούσας δὲν κατέχουσι στενὸν τινα χώρον, ἀλλὰ πανταχοῦ πάρεσι καὶ θαυμάζονται ὑπὸ τῶν ἀπανταχοῦ Ἑλληνιστῶν, οἵτινες τιμῶσιν ἐξόχως τὸν ἄνδρα καὶ εὐρίσκονται ἐν στενῇ σχέσει καὶ ἀλληλογραφίᾳ μετ' αὐτοῦ.

## ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΔΙΗΓΗΜΑ\*)

ὑπὸ ΜΑΤΙΛΔΗΣ ΣΕΡΑΟ.

Τὸ διήγημα τοῦτο δὲν εἶνε ἰδικόν μου. Ἄλλος μοι τὸ διηγήθη καὶ μοι τὸ ἐπανέλαβε πολλάκις κατὰ παράκλησίν μου. Κατὰ τὰς μακρὰς τοῦ θέρους μετὰ μεσημβρίαν ὥρας, κατὰ τὰς ἀτελευτήτους τοῦ χειμῶνος ἐσπέρας ἐλάμβανον χαμηλὸν τι θρανίον καὶ ἐκαθήμην παρὰ τοὺς πόδας τῆς μητρὸς μου, στηρίζουσα τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῶν γονάτων της. Ἡ μήτηρ μου ἐθώπευε διὰ τῆς λεπτῆς καὶ ἐλαφρᾶς χειρὸς της τὴν ἀγρίαν κόμην τῆς ἀτιθάσσου κεφαλῆς μου καὶ μοι διηγεῖτο μικρὰς ἱστορίας ἐκ τῆς Ἑλλάδος, τῆς ὡραίας ἡμῶν μεμακρυσμένης πατρίδος, πρὸς ἣν ἡσθάνομεθα ἐγκάρδιον καὶ διακαῇ πόθον· ἐκείνη μὲν πόθον πλήρη ἀναμνήσεων, ἐγὼ δὲ διάπυρον πόθον ἐλπιδῶν. — Πλὴν τῶρα ἡ μήτηρ δὲν ὑπάρχει πλέον μετὰ τῶν ζώντων· νῦν τὰ παράπονα, αἱ ἐλπίδες, τὰ πάντα οἴχονται. — Ἀλλὰ σιγά, σιγά βομβοῦσιν ἔτι ἐν τῇ ψυχῇ μου αἱ ἱστορίαι ἐκεῖναι.

Ἡ ἐπομένη, ὅπως καὶ αἱ ἄλλαι πᾶσαι, εἶναι ἀληθινή.

\* \* \*

Μαύρη φαίνεται ἡ νῆσος Ἀγία-Μαύρα.

Ὁ πλέον ἔξω εἰς τὸ ἰόνιον πέλαγος ἐκλαμβάνει αὐτὴν ὡς μελαγχροινόν, ἄγονον καὶ ἀκατοίκητον βράχον. Ἡ πόλις, ἡ πεδιάς, παρουσιάζονται μύλις ὀπισθεν γωνίας τινὸς γῆς: Μικρά, ἐπὶ ἡφαιστειώδους ἀποχρέμματος ἐκτισμένη πόλις, δις ὑπὸ ἐκρήξεως σχεδὸν παντελῶς καταστραφεῖσα, καὶ προσδοκῶσα νέαν, παντελῇ καταστροφὴν καὶ ἀφανισμόν ἐν τοῖς θαλασσίαις κύμασιν· ἡ χώρα κεκαλυμμένη ὑπὸ ἀμπέλων καὶ ἐλαιῶνων. Οἱ κάτοικοι τῆς νήσου εἶναι κτηματῖαι, ἔμποροι, γεωργοὶ καὶ ἄλῃς. Ἐκεῖ ἐμπορεύονται μὲ τὴν σταφίδα, τὸν μικρὸν ἐκείνον, μέλανα, βοτρυώδη καρπὸν, τὸν ὁποῖον ἡ Ἀλβιών ἀγοράζει κατὰ ἐκατόμυρία, ὅπως ἀρτύσῃ τὸ ἀρτοκρέατά της. Οἱ πλούσιοι ἔμποροι πέμπουσι τοὺς υἱοὺς των „χάριν τῶν σπουδῶν των“ εἰς Λονδίνον, οἱ δὲ νεανῖαι οὗτοι ἐπανερχονται, ἐν ἡλικίᾳ εἰκοσιπέντε περίπου ἐτῶν, μετὰ τὰς σπουδὰς των εἰς τὴν νήσον, ὅπως ἀφιερῶσιν εἰς τὴν σταφίδα. Αἱ θυγατέρες τῶν πλουσίων ἀνατρέφονται ἐν τινι παρθεναγωγείᾳ ἐν Παρισίοις καὶ ἐπιστρέφουσι δεκαοκτα-ἐτίδες εἰς τὴν πατρίδα, ὅπως ὑπανδρευθῶσιν ἔμπορόν τινα

σταφιδῶν. Ἡ μικρὰ αὕτη, μέλαινα σταφυλή, ἡ τόσον ἡδεῖα τὴν γεῦσιν εἰς τὰς ἀγγλικὰς κουζίνας, ἀποτελεῖ τὸν θεμέλιον λίθον τῆς εὐδαιμονίας, τῆς ἀγάπης, τῆς ὅλης ὑπάρξεως ἐν τῇ νήσῳ Ἀγία-Μαύρα.

Καὶ ὅμως ἡ Καλλιόπη Σταύρου ἐμίσει τὴν σταφίδα ἐκ βάθους ψυχῆς καὶ καρδίας. Ἡ Καλλιόπη ἦτο κόρη ὑψηλοῦ ἀναστήματος, εὐμορφος, εἰκοσαέτις, ἔχουσα παραδόξως μελάγχρουν πρόσωπον ὑπὸ τὸ χρυσοῦν χρῶμα κόμης ξανθῆς, καὶ παραδόξους, πρασινίζοντας ὀφθαλμούς. Καὶ αὕτη εἶχε λάβη ἐν Παρισίοις τὴν ἀνατροφὴν της, ἀνατροφὴν ἄγονον καὶ ἐπιπόλαιον. Ἡ ψυχὴ της εἶχε μείνῃ κεκλεισμένη. Ἐν τῷ παρθεναγωγείῳ αἱ ἀλλόκοτοι καὶ εὐθυμοὶ φίλοι της, μὲ τὸ καταστρεπτικὸν γαλλικὸν πνεῦμά των, τῇ εἶχον καταστήσῃ γελοῖαν τὴν Ἑλλάδα, τοὺς Ἕλληνας, τὸν Λόρδον Βύρωνα, τὸν Χάϋδε, τοὺς κλέφτας καὶ τὴν σταφίδα. Ἐπειτα δὲ τῇ ἔδωκαν ν' ἀναγνώσῃ τὸ εὐφυὲς ἐκείνο, εἰλικρινὲς καὶ προδοτικὸν σύγγραμμα τοῦ Edmond About: „Ἡ σύγχρονος Ἑλλάς“ (La grèce contemporaine).

Αὐτὸ τὸ ζωντανὸν πῦρ τοῦ γελοίου εἶχεν ἀποξηράνῃ ἐν αὐτῇ πολλὰ πράγματα. Ἡ Καλλιόπη εἶχεν ἀπαρνηθῇ ταῦτα ὄνειρα ἐκεῖνα τὰ νεανικά, καὶ εἶχεν ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν σιωπηλὴν νήσον, χωρὶς νὰ μαρτυρήσῃ τί ἡγάπα καὶ τί ἀπηχθάνετο· ἀλλ' ἐπὶ τοῦ νεανικοῦ προσώπου της ἔμεινεν ἐντετυπωμένη ἡ σοβαρὰ ἐκείνη ἐκφρασίς τοῦ κόρου καὶ τῆς ἀηδίας ψυχῆς μὴ εὐχαριστημένης. Ἦτο ὑπερήφανος, ἀλλὰ ἔτι συχνότερον ἀδιάφορος. Ἐνίοτε ἠκούετο παράχορδος ἐν τῇ συνδιαλέξει σαρκαστικὸς τις γέλως τῆς Καλλιόπης, ἀλλ' ἐπὶ τῶν χειλέων της οὐδέποτε ἐπλανᾶτο μειδίαμα. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐφαίνετο κακὴ καὶ δυσπροσέγγυρος· ἔτι συχνότερον παρεμόρφου τὴν λεπτὴν γραμμὴν τοῦ στόματός της, χασμωμένη ἀγενῶς — κόπως μέχρι θανάτου, παντελῆς ἀπογοήτευσίς διέλυε τὴν ὡραίαν τοῦ προσώπου της ἐκφρασίαν.

Ἡ Καλλιόπη Σταύρου ἐστερεῖτο φύσεως ποιητικῆς. Εἶχεν ἤδη μνηστῆρα καὶ θὰ τὸν ὑπανδρεύετο ἡσυχῶς καὶ ἄνευ ἀντιστάσεως. Ὁ μνηστὴρ αὐτῆς ἦτο σταφιδέμπορος, ὑψηλὸς τὸ ἀνάστημα, ἰσχυρὸς τὸ σῶμα, μὲ προεξέχοντα ὀστά τῶν παρειῶν, χρώματος ἐρυθροῦ κλίνοντος πρὸς τὸ μελάγχρουν. Τὸ ἡλικιακὸς πρόσωπόν του εἶχε χρῶμα κεραμεῶν, τὸ γένειόν του ἦτο μέλαν, οἱ ὀφθαλμοὶ του ἦσαν ὠσαύτως μέλανεσ καὶ κείμενοι ἐντὸς βαθέων κοιλωμάτων, οἱ δὲ δάκτυ-

\*) Ἐκ γερμανικῆς μεταφράσεως ἐκ τοῦ „Fior di Passione“, G. Galli, Editore, Milano.

λοί του τυλώδεις. Ἦτο κατὰ δεκαοκτὼ ἔτη πρεσβύτερος τῆς μνηστῆς του· τοιαῦτα συνοικέσια εἶνε ἐκεῖ λίαν συνήθη. Γεννάδας τὸ ἦθος, πλούσιος, ἀπλοῦκός ἐμιλῶν φρικωδῶς τὴν γαλλικὴν, τὴν δὲ ἀγγλικὴν καπηλικῶς καὶ ἀγοραίως, ἡγάπα τὰ ἰταλικά ἄσματα καὶ τὸν οἶνον τοῦ Πόρτου, ἐξεθείαζε τὴν σταφίδα, ἦτο ἐξαίρετος γαμβρὸς καὶ θὰ ἐγίνετο ἀξιόλογος σύζυγος. Ἐκαμνε τὸν ἔρωτα εἰς τὴν Καλλιόπην Σταύρου κατὰ τρόπον ὅσον τὸ δυνατόν σκαιότερον, αὐτὴ δὲ τὸν ἐδέχθη χωρὶς ἀποστροφῆς, ἀλλὰ καὶ χωρὶς εὐχαρίστησιν. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον, εἰς τοὺς βαθυτάτους μυχούς τῆς καρδίας της, μετέπεσεν ἐκ τῆς ἀδιαφορίας εἰς παντελεῖ ἀναισθησίαν. Αἱ νύκτες αὐτῆς ἦσαν κεναὶ ὀνείρων.

Τὴν ἀνοῖξιν, κατὰ τὸν ἀνθηρὸν μαῖον, ἦλθεν εἰς τὴν νῆσον Ἀγία-Μαύρα ὁ Παῦλος δε-Ἰωάννας, νεανίας εἰκοσι-οκταετής, ὀλίγον τι Δαλματὸς καὶ ὀλίγον Ἰταλὸς τὴν καταγωγὴν, ἀνατραφεὶς ἐν Λονδίῳ, ἐν Παρίσις, καὶ ἐν Φλωρεντίᾳ. Ἦτο φίλος τῶν συχνῶν ταξειδιῶν, ποιητῆς καὶ πλούσιος· τρεῖς ἀρμονικαὶ ὄψεις τοῦ ἐγώισμου. Ὅπως ἡ ἀρμονία γαίην καθαρὰ καὶ πλήρη — ἦτο καὶ ὠραίος! Τὸ λευκὸν πρόσωπόν του εἶχε ζωηράν τινα ὠχρότητα. Ἡ κατάμαυρη πυκνὴ καὶ βοστρυχώδης κόμη του, ὁμοιάζουσα οὐχὶ πρὸς τὴν κόμην τοῦ παιδὸς Ἰησοῦ ἀλλὰ πρὸς τὴν τοῦ Νέρωνος, παρῆγεν αὐτῷ ἀσυνήθην τινὰ καὶ ἰδιόρρυθμον ὄψιν, τὴν ὄψιν ἀρχαίου τινὸς θεοῦ. Οἱ λεόντειοι ὀφθαλμοὶ του διέφευδον ἐνίοτε διὰ τοῦ βλοσυροῦ βλέμματός των τὴν γλυκύτητα τοῦ προσώπου, τὴν ἡπιότητα τῶν χαρακτηριστικῶν του. — Ἐτι μᾶλλον ἢ ὠραίος, ἦτο ἐπαγωγός. Τοιοῦτοι ἀνδρες ἀρέσκουσιν ἐξόχως εἰς τὰς γυναῖκας. Ἐμεῖδιά πολὺ σπανίως, ἀλλὰ μὲ τὸ μεῖδιμα ἐκεῖνο, ὅπερ συμπληροῖ τὴν γλῶσσαν τῶν ὀφθαλμῶν καὶ υπογραμμίζει τὰς λέξεις. Ἡ φωνή, τὸ ἀκαταμάχητον ἐκεῖνο θέλητρον, ἦτο σοβαρὰ καὶ βαρεῖα. Ὁμίλει ὀλίγον. Ὅσάκις ὁ ἐνθουσιασμός ἐδόνει τοὺς λόγους του, ἐγίνετο κάτωχρος ἀντὶ νὰ κοκκινίξῃ.

Ὁ Παῦλος ἔμεινεν ἐν τῇ νήσῳ ἐξ ἰδιοτροπίας πανούργου ταξειδιώτου, ἀπεχθανομένου τὰς μεγάλας πόλεις. Ἐφερε πρὸς τοὺς πλουσίους τῆς νήσου συστατικὰ γράμματα. Οὗτοι ὑπεδέχθησαν αὐτὸν μετ' εὐνοίας. Ἐκεῖνοι βεβαίως οἱ μελαγχρονοί, φιλόπονοι, ἄμουσοι Ἕλληνες, οἱ λίαν ἰσχυροὶ καὶ λίαν ἐπιχειρηματικοί, ἐθεώρουν μετὰ τινος ἀορίστου φόβου, μετὰ τινος δυσπιστίας τὸν λευκὸν τοῦτον, εὐτυχῇ, φυγόπονον ποιητὴν, ὅστις, ὑπερήφανος καὶ πλούσιος, ἦτο πλήρης γυναικείας μαλθακότητος, σιωπηλὸς καὶ μυστηριώδης. — Ἀλλ' αὐτὸς τοὺς μετεχειρίζετο μὲ τὴν προάτητα ἐκείνην ἐν τῇ συμπεριφορᾷ, τὴν φιλοφρονητικὴν ἐκείνην προθυμίαν, τὴν ἐπιφυλακτικὴν ἐκείνην ἐγκαρδιότητα, ἣτις προσελκύει καὶ δεσμεύει τὰς ψυχάς. Οὕτως ὥστε ἐπὶ τέλους τὸν ἡγάπων μὲ τὴν ἑλληνικὴν ἐκείνην παραφοράν, ἣτις ὁμοιάζει τόσον πολὺ πρὸς τὴν ἰταλικήν.

Εἰς τὰς ὥρας νεανίδας δὲν ἔκαμνε τὸν ἔρωτα, ἢ μᾶλλον, τὸν ἔκαμνε εἰς ὅλας, μὴ ἐξαιρουμένης τῆς Καλλιόπης Σταύρου.

Ὅσάκις διήρχετο ἔφιππος τὰς ὁδοὺς τῆς Ἀγία-Μαύρας, ὠραίος καὶ κομψὸς ἵππεύς, ἐχαιρέτιζε φιλοφρόνως καὶ μὲ βλέμμα ἐκφοραστικὸν πᾶσαν νεανίδα, σπεύδουσιν πρὸς τὸν ἐξώστην. Ἐγραφεν ὠραιότατους στίχους εἰς τὰ λευκώματά των, ἀρμονικοὺς καὶ περιπαθεῖς στίχους ἐμβάλλοντας εἰς σύγχυσιν καὶ ἀμυχανίαν ἐκείνας, πρὸς αἷς ἦσαν ἀφισωμένοι. Κατὰ τὰς διασκεδαστικὰς ἐκδρομὰς ἐπλανᾶτο ἐνίοτε εἰς τὰ ἄλση μετὰ τινος τῶν νεανίδων, ἀλλὰ περὶ ἔρωτος οὐδέποτε ὁμίλει πρὸς οὐδεμίαν. Διήρχετο εὐχαρίστως τὰς θερινὰς

νύκτας ἐν υπαίθρῳ, περιδιαβάζων ὑπὸ τὰς εὐώδεις τεράτσας, ἀλλ' οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ εἰκάσῃ εἰς ποῖαν ἀπέβλεπον οἱ νυκτερινοὶ του περίπατοι.

Εἰς τὴν οἰκίαν Σταύρου ἐπήγαινε συχνά. Ἀλλ' ἦτο τοσοῦτο μετριόφρων καὶ εὐδιάκριτος, τοσοῦτον ἀξιαγάπητος ἐν τῇ ἀπλότητι αὐτοῦ, ὥστε ἐν τῇ οἰκογενεῖᾳ ταύτῃ ἡγάπων αὐτὸν μέχρι λατρείας. Ἐλάμβανε μέρος μετὰ ζωηροῦ ἐνδιαφέροντος εἰς τὰς ἐμπορικὰς ὑποθέσεις τοῦ Σπυριδῶνος Σταύρου, τοῦ πατρὸς τῆς Καλλιόπης. Ἦτο ὁ ἐμπιστευτικὸς φίλος τοῦ Νικολάου Σταύρου, ἀδελφοῦ τῆς Καλλιόπης. Ἐτραγούδει συνοδεύων μὲ τὸ κλειδοκύμβαλον ἰταλικά ἄσματα διὰ τὸν Διούσιον Κατάργην, τὸν μνηστῆρα τῆς Καλλιόπης. Οἱ ὑπηρεταὶ τὸν ἡγάπων ὡσαύτως μέχρι λατρείας. Μόνον ἡ Καλλιόπη, κατὰ τὴν συνήθειάν της, οὔτε τὸν ἡγάπα οὔτε τὸν ἐμίσει. Διετῆρει τὴν συνήθη στάσιν της, δυσηρεστημένη, περιφρονητικὴ, ἀπογοητευμένη, σιωπηλή.

Ὁ Παῦλος τὴν ἐξήταζεν ἐπισταμένως, θέλων νὰ ἐξερευνήσῃ τὰ βάθη τῆς ψυχῆς αὐτῆς. Προσεπάθει νὰ κρούσῃ ὅλας αὐτῆς τὰς χορδὰς ὅπως ἀκούσῃ τὴν ἀρμονίαν τῆς καρδίας ταύτης. Ἀλλ' οὐδὲν ἐκραδαίνετο ἐν αὐτῇ. Εἰς μάτην ὁμίλει εἰς αὐτὴν περὶ τῆς Ἰταλίας, περὶ τῆς θείας καὶ ἀρωματώδους Ἰταλίας, ἐν ᾗ ὁ βίος διὰ τοῦ ἔρωτος λαμβάνει ὅλα αὐτοῦ τὰ χρώματα. Εἰς μάτην περιέγραφεν αὐτῇ διὰ τῶν θελκτικωτέρων χρωμάτων τὴν ξανθὴν Δαλματίαν μὲ τὰς εὐρώστους γυναϊκὰς της, τὴν ξανθὴν Δαλματίαν, ἣν λούει μελαγχολικῶς ὁ ψυχρὸς, ἄγριος, καὶ οὐρανόχρους Ἀδρίας. Ἡ Καλλιόπη ἠκροᾶτο ἀπλῶς. Ἐνίοτε ἐκίνει τὰ χεῖλη της ἢ πνοὴ εἰρωνικοῦ τινος μειδιάματος. Ὁ Παῦλος παρετήρησε τοῦτο καὶ ἔπαυσε τὰς προσπάθειάς του. Ἡ Καλλιόπη τὸν ἠρέθιζε, τὸν ἐξώργιζε, καὶ κατέστρεφε τὴν ὀλυμπίαν αὐτοῦ ἀταραξίαν.

Ἦδη δέ, ἐπειδὴ ἐθεώρει αὐτὴν ὡς ἐπιπόλαιον καὶ μεταίφρονα, ἔφερεν αὐτῇ τὰς γαλλικὰς ἐφημερίδας, τὰ ἄσματα τῶν νεωτάτων μελοδραματίων, καὶ τὰ νεώτατα βιβλία. Ἀνεγίνωσκον αὐτὰ μαζῇ. Αὐτὸς εἶχε λαμπρὰν ἀπαγγελίαν, καθ' ἣν ἡ φωνὴ του ὑπέτρεμεν ὑπὸ παραδόξου τινὸς ταραχῆς. Αὐτὴ ἤκουε τὰς ἀλλοκότους περιγραφάς, τὰς ἐρωτικὰς σκηνάς, εἴτε ψυχραὶ ἦσαν εἴτε σοβαραὶ καὶ καυστικά, ἀλλ' ἐφαίνετο μὴ ἀκροωμένη. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐφαίνετο ὅτι πάντα ταῦτα προὔξενον εἰς αὐτὴν ἀηδίαν καὶ κόρον. Ἀνέσπα τοὺς ὤμους, ὡς ὑπὸ ἀηδίας κατελημμένη, ἀλλ' οὐδεμίαν λέξιν ἐπρόφερεν.

Ἡμέραν τινὰ ἦσαν μόνοι. Ἀπὸ μιᾶς ἐβδομάδος ὁ Διούσιος Κατάργης ἦτο εἰς τὴν ἐξοχὴν, χάριν τοῦ τρυγετοῦ τῆς σταφίδος, ὅστις γίνεται τὸν ἰούλιον μῆνα. Ὁ Παῦλος ἀνεγίνωσκε γαλλικὸν τι βιβλίον, ἐρωτικὸν μυθιστόρημα, ἐνῷ ἡ Καλλιόπη ἠκροᾶτο. Αἰφνης διέκοψε τὴν ἀνάγνωσιν καὶ τὴν παρετήρησεν εἰς τὸ πρόσωπον. Ἐκάθητο ὠχρά, κεκλεισμένους ἔχουσα τοὺς ὀφθαλμούς. Ὁ Παῦλος, νικηθεὶς ὑπὸ τῆς υπερφανίας του, ἐκλινε πρὸς αὐτὴν τολμηρῶς ὅπως τὴν φιλήσῃ εἰς τὰ χεῖλη. Ἀλλ' αἰφνης οἱ πρασινίζοντες ὀφθαλμοὶ ἠνεώχθησαν εὐρώως καὶ διεπέρασαν αὐτὸν μὲ βλέμμα τοσοῦτον παγετῶδες, ὥστε ὀπισθοχωρήσας ἐκλίσσετο τὸ βιβλίον καὶ ἀπῆλθε χωρὶς νὰ εἴπῃ οὐδὲ λέξιν.

Μίαν ἄλλην φορὰν ἐδοκίμασε νὰ ὁμιλήσῃ πρὸς αὐτὴν περὶ τέχνης. Εἰς τὸ βάθος τοῦ παιδρὸς ἐκείνου ἀρίζοντος ὀπισθεν τοῦ ἰονίου πελάγους ἴδρυσεν καὶ πάλιν διὰ τῆς θερμῆς καὶ πλαστικῆς του εὐγλωττίας τοὺς θαυμασίους ἐκείνους ναοὺς μὲ τὰς λεπτοτάτας γραμμάς, μὲ τὸ ἀθάνατον κάλλος των, τὰς πόλεις ἐκείνας τὰς πλήρεις φωτὸς καὶ ἔρω-

τος, τὰς στοὰς ἐκείνας, ἐξ ὧν ἐξήρχετο ἡ διδασκαλία περὶ τοῦ ἱφίστου ἰδεώδους. Ἐτι μακρότερον, εἰς τὸ βάθος τῆς εἰκόνης, ἐζωγράφει τὴν ἀπερίγραπτον ἐκείνην φύσιν, ἐν ἣ τὰ πάντα ἦσαν θεῖα, τὰ δένδρα, τὰ ἄνθη, οἱ ποταμοί: ἐν ἣ πεντακισχίλιοι θεοὶ κατόικουν ἕνα Ὀλυμπον, ἐν ἣ οἱ γάμοι μετὰ οὐρανοῦ καὶ γῆς ἐπλήρουν τὸν αἰθέρα μετὰ τὴν ἀπειρίαν τοῦ πάθους καὶ τοῦ ἔρωτος. Ἀλλ' ἐκείνη ἔμενεν ἀναισθητος πρὸς πάντα ταῦτα. — Ὁ Παῦλος ἀποθαρρυνθεὶς ἐσιώπησε, μὲ πικρίαν εἰς τὸ στόμα καὶ ξηρασίαν εἰς τὰ χεῖλη.

Βραδύτερον, περὶ τὰ μέσα τοῦ θέρους, ὠμίλησε κατὰ πρώτην φοράν μετ' αὐτῆς περὶ ἔρωτος. Οὐδέποτε πρότερον εἶχεν ὁμιλήσῃ οὔτε μετὰ τῆς Καλλιόπης οὔτε μετ' ἄλλης τινὸς περὶ τοῦ ἔρωτός του. Τὸ πρόσωπον τοῦ ποιητοῦ ἐγένετο σκληρὸν καὶ ἀκίνητον, ὁσάκις ἡ συνδιάλεξις ἐφθάνεν εἰς τὸ θέμα τοῦτο. Ἐσπέραν τινὰ παρασυρθεὶς ὑπὸ τινος ἐμπνεύσεως, παραφερόμενος ὅπουδῆποτε ἤγεν αὐτὸν ἡ εὐκίνητος καὶ ἐγωϊστικὴ φύσις του, διέκυψε τὴν περὶ τούτου σιωπὴν. Τὸ ζήτημα ἠρέθιζε καὶ ἐνθουσίαζεν αὐτόν. Ὡς ῥύαξ ἡφαιστείου ἐξέρρεον αἱ ἰδέαι, φωτειναί, ὅτε μὲν ἀμφιβολίας πλήρεις ὅτε δὲ περιφρονήσεως. Ὅσάκις ἀντέφασκε πρὸς ἑαυτόν, τὸ παρετήρει καὶ ἐξήγει ἀμέσως τὴν ἀντίφασίν του. Τὸ παράδοξον ἔλαμπεν ὡς ἱρις εἰς ὅλα του τὰ χρώματα. Πᾶν ὅ,τι ἐνέκλειεν ἡ ψυχὴ του, ἀφῆκε νὰ ἐκρεύσῃ μετὰ τὴν ὁρμὴν χειμάρρου. Ἡ φωνὴ του ὅτε μὲν ἦτο ἀσθενὴς καὶ ὑποτρέμουσα, ὅτε δὲ ἡχηρὰ καὶ βαρεῖα· οἱ ὀφθαλμοὶ του περιστρέφοντο πλανώμενοι ὡς ὀφθαλμοὶ προφῆτου· συνῶδευε δὲ τοὺς λόγους δι' ἰσχυρῶν χειρονομιῶν. Ἐπέρανε τὸν λόγον του λέγων ὅτι μίαν μόνην ἔχομεν ὁδὸν πρὸς τὸν βίον, αὕτη δὲ εἶνε ὁ ἔρως· μίαν μόνην ὁδὸν πρὸς τὴν ἀπόλυτον εὐδαιμονίαν, αὕτη δὲ εἶνε ὁ ἔρως· μίαν μόνον ἀτραπὸν πρὸς τὸν θάνατον, καὶ αὕτη εἶνε ὁ ἔρως. Ἡ Καλλιόπη τὸν ἤκουεν ὡς πρότερον.

Ἦτο δεκέμβριος. Ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Σταύρου ἦτο χορὸς. Ἡ ἐσπερὶς ἐδίδετο πρὸς τιμὴν τοῦ Παύλου δε-Ἰωάννα, ὅστις ἤτοιμάζετο ν' ἀναχωρήσῃ διὰ τὴν Ἀγγλίαν. Ὅλοι αἱ ὠραῖαι κυρίαί, ὅλοι αἱ ὠραῖαι δεσποινίδες ἦσαν παροῦσαι. Τίς οἶδε πόσαι ἐξ αὐτῶν θ' ἀνεστέναντες ἴσως διὰ τὸν ξένον ἐκείνον, ὅστις ἀνεχώρει τοσοῦτον ἀπαθὴς καὶ εὐδαίμων, χωρὶς νὰ μεριμνᾷ περὶ τῶν ὑπολειπομένων. Ὁ Παῦλος ἐχόρευσε μὲ ὅλας. Ἡ Καλλιόπη ἐχόρευσε ὡσαύτως πολὺ: τὸ πρῶτον Walzer μετὰ τὸν Διονύσιον Κατάργην, τὸν ὁστέωδη μνηστῆρά της, ὅστις ἦτο ἐκτάκτως εὐχαριστημένος μετὰ τὰς ἐμπορικὰς του ὑποθέσεις καὶ ἐδώρησεν αὐτῇ ἐν ζεῦγος ἐνωτίων μὲ πολυέδρους ἀδάμαντας. Ἦδη δὲ ἐχόρευσε ἡ Καλλιόπη μετὰ τὸν Παῦλον δε-Ἰωάννα τὴν ὑπὸ τινος ῥινοφθόγγου Ἑλληνος διευθυνομένην Quadrille. Διελέγοντο μετὰ τινος ἀδιαφορίας· οἱ λόγοι των ἐξήρχοντο βραδέως, οἰονεὶ συρόμενοι:

„Θὰ ἐπιστρέψετε;“

„Υποσχέθην νὰ ἐπιστρέψω —“ τῇ ἀπήντησεν Ἰταλιστί, ἀποφεύγων ὠρισμένην ἀπάντησιν.

„Θὰ ἐπιστρέψετε;“ ἐπ'ἀνθρώπησεν ἡ Καλλιόπη, ἐπιμόνως, ὥσπερ ἀναγκάζουσα αὐτὸν νὰ εἴπῃ τὴν ἀλήθειαν.

„Οχι!“ ἀπεκρίθη ὁ Παῦλος, ἐν τῇ ἀγρία ὑπερηφανίᾳ τῆς ψυχῆς του ἀνορθούμενος, „δὲν θὰ ἐπιστρέψω.“

Ὁ Πατὴρ ἐχώρισεν αὐτούς. Ὅτε πάλιν ἐν τῷ χορῷ ἠνώθησαν, ἤρχισεν ἡ Καλλιόπη πρώτη:

„Δὲν εἶσθε λυπημένοι;“

„Οὐδέποτε λυπούμαι οὔτε χαίρω. Εἶμαι φρόνιμος, ὅπως καὶ σεις.“

„Θὰ εἶμαι φρόνιμος“, εἶπεν ἡ Καλλιόπη μειδιῶσα.

Ἀνεπαύοντο. Αὐτὸς μὲν ὠμίλει ἡσύχως, αὐτὴ δὲ ἠκροᾶτο, μὲ χαμηλωμένα βλέμματα καὶ μὲ φαιδρὸν μειδίαμα εἰς τὰ χεῖλη.

„Προσφιλὴς μοι κόρη, ὁ βίος ἀποτελεῖται ἐκ τοιούτων χωρισμῶν. Μᾶς φαίνονται πικροί, ἐνθ' ὅν εἶναι. Πρέπει τις νὰ ζῇ ὡς φιλόσοφος, ν' ἀπολαύῃ τὴν σημερινὴν εὐτυχίαν, νὰ μὴ κλαίῃ τὴν χθεςνὴν, νὰ μὴ ποθῇ τὴν τῆς αὔριον.“

„Εἶναι ἀληθές“, εἶπεν ἡ Καλλιόπη.

„Διότι“, ἐξηκολούθησεν, „ἡ ἡδονὴ δύναται ν' αὐξηθῇ τὴν ἔντασιν, ὅταν ἐλαττωθῇ κατὰ τὴν διάρκειαν. Ὅστις τρέμει πολὺ, δὲν δύναται νὰ τρέμῃ ἐπὶ μακρόν.“

„Εἶνε ἀληθές“, ἀπήντησεν ἡ Καλλιόπη καὶ ἐξηκολούθησε τὸν χορὸν.

Ὅτε ἐπανῆλθεν εἰς τὴν θέσιν της, ὁ Παῦλος ἐξηκολούθησε τὸ νῆμα τῆς ὁμιλίας του.

... „Ἐκτὸς τούτου ὁ ἔρως εἶνε τι κοινὸν καὶ καθημερινόν. Ἡμεῖς οἱ ποιηταὶ τὸν ἐξυμνοῦμεν, ἀπὸ ὑπερηφάνειαν — διὰ νὰ νομίζωμεν ὅτι εἴμεθα ἀνώτερα ὄντα. Ὁ ἔρως δὲν ἐκτελεῖ καμμίαν ἐκ τῶν ὑποσχέσεών του. Ὁ ἔρως εἶνε ἄχρηστος.“

„Εἶνε ἀληθές“, εἶπεν ἡ Καλλιόπη διὰ τρίτην φοράν.

\* \* \*

Ἐν τῇ παγετώδει τοῦ χειμῶνος νυκτὶ ἐγείρεται ὕψηλος ὁ κατὰμαυρος βράχος. Εἶνε αἰχμηρὸς, ὡς νὰ ἐκόπη διὰ τεραστίου τινὸς ξίφους. Ἡ ἐκ γρανίτου κορυφὴ τοῦ βράχου φαίνεται μόλις προσιτὴ εἰς τὸν αἰθῶν. Οὐδὲν φῶς ἐκ τῶν ἀστέρων καταπίπτει ὡς βροχὴ, καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ ἀστέρες φαίνονται σκληροὶ ὡς χάλυψ· οὐδὲν δένδρον φύεται, οὐδὲν φυτόν, οὐδὲν κάρφος. Τετράγωνος, ἄξενος, σκληρὸς βράχος, οἰονεὶ κάτωχρος ἐξ ὀργῆς. Βαθεῖα σιγὴ ἐπικρατεῖ, ἡ σιγὴ τῶν ὑψίστων χώρων. Κάτωθεν παταγεῖ τὸ ἰόνειον πέλαγος, ἀράσσει πρὸς τοὺς τοίχους τοῦ ἀκρωτηρίου.

Ἡ κόρη ἐμφανίζεται\*). Οὔτε σπεύδει οὔτε βραδυπορεῖ. Τὸ εὐρυθυμὸν βάδισμά της οὐδὲν ἔχει τὸ ἀβέβαιον. Ἡ κόρη δὲν κλαίει, δὲν πνίγεται ὑπὸ λυγμῶν. Ἀφίχθεῖσα ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ βράχου, σταματᾷ ἐπὶ τοῦ στενοῦ ὑψιπέδου, καὶ παρατηρεῖ ἐπὶ μακρὸν χρόνον πρὸς τὰ κάτω, ὥσπερ ὠτακουστοῦσα. Πρὸς στιγμὴν ἀνατείνει τοὺς βραχίονας πρὸς τὸν οὐρανὸν οἰονεὶ καταρωμένη καὶ ἀπειλοῦσα, ἀπηλπισμένη!

Εἶτα λύει τὴν ὠραίαν ξανθὴν της κόμην, ἀτενίζει τὰ φαιὰ ἰόνεια ὕδατα καὶ κρημνίζεται εἰς τὰ βᾶθη.

\* \* \*

„Ὁ γλυκεῖά μου μητέρα — πῶς ἔλεγαν τὴν Ἀγία-Μαύρα εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα;“

„Λευκάδα.“

„Λευκάδα τῆς Σαπφούς; μητέρα;“

„Ναί, Λευκάδα τῆς Σαπφούς.“

Ἐκλινε τὴν κεφαλὴν καὶ ἐγένετο σύννους. Ἐγὼ ἐσιώπων.

Ἀπέθανον οἱ θεοὶ τῆς Ἑλλάδος. Κατηρειπωμένοι ἐν Λευκάδι κεῖται ὁ ναὸς τοῦ Ἀπολλωνος. Ἡ ἱστορία τῆς Σαπφούς φαίνεται μῦθος. Ἀλλ' αἰώνιος, ἀνηλεὴς ἐπιζῇ πάντων μειδιῶν ὁ τοῦ ἔρωτος μῦθος.

\*) Σ. Μ. Ἡ γερμανικὴ μετάφρασις ἔχει vergleicht (συγκρίνει). Τὸ πρωτότυπον ἴσως ἔχει compare, ὅπερ ὁ μεταφραστὴς συνέχευε τῷ compara.